

Sygn. akt III AUa 86/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 sierpnia 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Jacek Zajączkowski

Sędziowie: SSA Anna Szczepaniak-Cicha

SSA Iwona Szybka (spr.)

Protokolant: sekr. sąd. Kamila Zientalak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 2 sierpnia 2019 r. w Ł.

sprawy G. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o wypłatę ekwiwalentu za deputat węglowy

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

od wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim

z dnia 3 grudnia 2018 r. sygn. akt V U 480/18

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 86/19

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 14 maja 2018 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. odmówił G. D. prawa do przeliczenia renty rodzinnej poprzez doliczenia ekwiwalentu pieniężnego za węgiel za okres przekraczający 3 lata od dnia złożenia wniosku.

Odwołanie od powyższej decyzji wniosła G. D. domagając się wypłaty ekwiwalentu pieniężnego za węgiel od dnia 1 marca 2011r. wraz z odsetkami.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 3 grudnia 2018 roku Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim zmienił decyzję w ten sposób, że zobowiązał Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. do wypłaty G. D. deputatu węglowego w formie ekwiwalentu pieniężnego za okres od dnia 9 września 2011 roku do dnia 31 grudnia 2014 roku z ustawowymi odsetkami liczonymi od poszczególnych kwot ekwiwalentu za okres od września 2011 roku do dnia zapłaty.

Sąd Okręgowy oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach i rozważaniach: C. D., zmarły mąż wnioskodawczyni, uprawniony był od dnia 1 marca 1999 r. do emerytury górniczej. Dnia 23 września 1999 r. wystąpił do organu rentowego o wypłacenie ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla przysługującego emerytom i rencistom i doliczenie go do emerytury. Decyzją z dnia 30 listopada 1999 r. ZUS podjął wypłatę ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy ustalając wysokość tego ekwiwalentu i wypłacił również wyrównanie.

C. D. zmarł 9 września 2011 r. Decyzją z dnia 28 października 2011 r. ZUS przyznał G. D. rentę rodzinną po mężu. Ustalając wysokość renty nie uwzględnił kwoty ekwiwalentu.

W dniu 22 stycznia 2018 r. G. D. wystąpiła do ZUS o wypłacenie deputatu węglowego, do którego uprawniony był jej mąż. Od organu rentowego uzyskała informację, że nie był on uwzględniony przy obliczaniu wysokości renty rodzinnej. Decyzją z dnia 16 lutego 2018 r. ZUS przeliczył rentę rodzinną G. D. za okres lat 3 poprzedzających bezpośrednio miesiąc, w którym złożono wniosek poprzez doliczenie ekwiwalentu za deputat węglowy i wypłacił jej z tego tytułu wyrównanie za okres od 1 stycznia 2015 r. do 28 lutego 2018 r. W dniu 19 kwietnia 2018 r. G. D. wystąpiła o wyrównanie ekwiwalentu z tytułu deputatu za węgiel za okres 6 lat, a nie 3 lat, jak to uczynił organ rentowy. Wniosła o wyrównanie jej tego ekwiwalentu od dnia przyznania renty rodzinnej po mężu. W odpowiedzi na powyższy wniosek ZUS wydał zaskarżoną decyzję z dnia 14 maja 2018 r.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał odwołanie za uzasadnione. Wskazał, że bezspornie organ rentowy przyznał się do błędu, albowiem decyzją z dnia 16 lutego 2018 r. wypłacił skarżącej wyrównanie ekwiwalentu za okres 3 lat, co oznacza, iż poczynając od daty przyznania renty rodzinnej była do tego składnika renty uprawniona. Zdaniem Sądu Okręgowego błędnie jednak organ rentowy powołał się na art. 133 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ograniczający jego odpowiedzialność do 3 lat wstecz od dnia zgłoszenia wniosku. Sąd Okręgowy wyjaśnił, że prawo do deputatu węglowego w formie ekwiwalentu pieniężnego zostało uregulowane w ustawie z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego (...) (Dz.U. Nr 84, poz. 948). Z art. 74 ust. 1 powołanej ustawy wynika, że byłemu pracownikowi kolejowemu pobierającemu emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy, przyznana na podstawie przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin lub przepisów ustawy dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. z 1983 r. poz. 144 ze zm.) albo przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1383), a także członkom rodziny tego pracownika pobierającym po nim rentę rodzinną przyznana na podstawie wymienionych przepisów, przysługuje prawo do deputatu węglowego w ilości 1.800 kg węgla kamiennego rocznie, w formie ekwiwalentu pieniężnego. Prawo do deputatu węglowego w formie ekwiwalentu pieniężnego przysługuje począwszy od dnia przyznania prawa do emerytury lub renty (art. 74 ust. 10).

Sąd I instancji przypomniał, że mąż wnioskodawczyni nabył prawo do ekwiwalentu od 1999 r. i w trakcie pobierania świadczenia nie została wydana decyzja pozbawiająca go tego prawa. G. D., jako żona uprawnionego do ekwiwalentu zmarłego męża, winna zatem mieć doliczony ten ekwiwalent już w pierwszorazowej decyzji o przyznaniu renty rodzinnej po mężu. Tymczasem dopiero decyzją z dnia 16 lutego 2018 r. organ rentowy na wniosek skarżącej i po stwierdzeniu swojego błędu, przyznał jej prawo do przedmiotowego świadczenia, ale tylko za trzy lata wstecz od daty wniosku. W ocenie Sądu Okręgowego nie ma normatywnej podstawy do w niniejszej sprawie ograniczenia wynikającego z art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Podstawy nabycia prawa i wypłaty deputatu węglowego w formie ekwiwalentu pieniężnego normuje bowiem wyczerpująco ustawa o komercjalizacji w rozdziale 11. Ustawa ta nie zawiera przepisu analogicznego do art. 133 ust. 1 pkt 2 i nie zawiera też odesłania do tego przepisu. Ekwiwalent pieniężny jest wypłacany przez Zakład z dotacji celowej z budżetu państwa (art. 74 ust. 5 ustawy o komercjalizacji). Jest zatem świadczeniem przyznawanym z budżetu państwa. Brak odesłania do art. 133 ustawy w przepisach rozdziału 11 ustawy o komercjalizacji wskazuje jednoznacznie na brak woli ustawodawcy do stosowania w sprawach o deputat węglowy przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Ponadto art. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych enumeratywnie wymienia świadczenia, do których ma zastosowanie Wśród wskazanych świadczeń nie został wymieniony deputat węglowy, co oznacza, że zamiarem ustawodawcy nie było poddanie przedmiotowego świadczenia regulacjom wynikającym z ustawy emerytalno – rentowej. Prawo do przedmiotowego świadczenia zostało unormowane w ustawie z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego (...), a zatem aktem prawnym spoza zakresu prawa ubezpieczeń społecznych. Powyższe uzasadnia także pośrednio, brak podstaw do analogicznego stosowania – w sprawach o deputat węglowy – przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Ubezpieczona pobiera rentę rodzinną po zmarłym mężu od 9 września 2011 r., a Zakład nie wypłacił jej za cały ten okres deputatu

węglowego ograniczając jego wypłatę za okres lat 3 czyli od 1 stycznia 2015 r. Dlatego też zasadnym było żądanie wnioskodawczyni wyrównania deputatu węglowego za okres sporny, tj. od 9 września 2011 r. do 31 grudnia 2014 r. Zasadne było też żądanie przyznania odsetek ustawowych od kwot wyrównania świadczenia. Terminy wypłaty deputatu w formie ekwiwalentu pieniężnego normuje przepis art. 74 ust. 5 o komercjalizacji oraz art. 85 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. W niniejszej sprawie odmowa wypłaty świadczeń i brak ich realizacji w spornym okresie jest konsekwencją błędu Zakładu, za który organ ponosi odpowiedzialność. Dlatego Zakład jest obowiązany wypłacić ubezpieczonej również odsetki ustawowe od każdej niewypłaconej kwoty ekwiwalentu, które winny być zrealizowane w terminach przewidzianych art. 74 ust. 5.

Apelację od powyższego wyroku wniósł organ rentowy zaskarżając wyrok w całości i zarzucając naruszenie art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy z 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez i jego błędną wykładnię i w konsekwencji nieuprawnione niezastosowanie się do jego treści poprzez uznanie, że w przypadku ekwiwalentu za deputat węglowy nie obowiązuje jakiejkolwiek ograniczenie czasowe dla wypłaty wyrównania tego świadczenia, w tym w szczególności okres 3 lat poprzedzających miesiąc zgłoszenia wniosku, prowadzącą do przyznania wnioskodawczyni wyrównania wypłaty ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy za cały okres, tj. od daty przyznania renty rodzinnej po mężu - od 9 września 2011r. do 31 grudnia 2014r., podczas gdy prawidłowa wykładnia tego przepisu wskazuje na to, że, w przypadku błędu organu rentowego, wyrównanie ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy, wypłacanego ze świadczeniem rentowym, jest ograniczona czasowo i może nastąpić maksymalnie za okres 3 lat poprzedzających bezpośrednio miesiąc złożenia wniosku.

Wskazując na powyższe organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu organ rentowy podniósł, że realizacja wypłaty deputatu przez organ rentowy na rzecz określonej kategorii emerytów i rencistów, następuje w oparciu o treść art. 71 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych, natomiast zasady i sposób realizacji uprawnienia do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla, przysługującego osobom uprawnionym zatrudnionym na kolei określa ustawa z 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe” (Dz. U. z 2018r., poz. 1311). Wypłata należnego świadczenia za cały okres, za który przysługiwało, tj. za okres poprzedzający 3 lata, nie jest możliwa, albowiem przepisy ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych ustanawiają zasadę wyrównywania świadczeń niewypłaconych lub zaniżonych na skutek błędu organu rentowego maksymalnie za trzy lata wstecz (art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy).. Przepisy prawa ubezpieczeń społecznych nie klasyfikują błędów, a więc każdy błąd organu rentowego, niezależnie od jego rodzaju, źródeł, stopnia zawinienia uzasadnia wypłatę świadczenia jedynie w sposób określony w art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja jest bezzasadna i podlega oddaleniu albowiem Sąd Okręgowy wydał trafne rozstrzygnięcie.

W pierwszej kolejności wskazać jednak trzeba, że podstawy prawnej nabycia przez ubezpieczonego prawa do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla nie stanowi powołana przez Sąd Okręgowy, a także w apelacji przez organ rentowy, ustawa z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego (...) (Dz.U. Nr 84, poz. 948), a ustawa z dnia 7 września 2007r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego. Przypomnieć bowiem należy, że zmarły C. D. był uprawniony do emerytury górniczej (co zresztą prawidłowo ustalił Sąd Okręgowy), a nie do emerytury kolejowej. Wynika to bezpośrednio z akt rentowych C. D., a konkretnie z decyzji z dnia 30 marca 1999r. (k. 56v.; pismo ZUS k. 57). Także w decyzji z dnia 16 lutego 2018r. przyznającej ubezpieczonej ekwiwalent pieniężny organ rentowy wskazał, że do renty przysługuje „ekwiwalent węglowy górniczy”. Ponadto z akt C. D. wynika, że w dniu 23 września 1999r. pracodawca – Kopalnia (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. - w likwidacji, wystąpiła do ZUS z wnioskiem o wypłatę ekwiwalentu pieniężnego za węgiel na podstawie art. 55 ustawy z dnia 26 listopada 1998r. o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach

gmin górniczych (Dz.U. Nr 162, poz. 1112) i rozporządzenia Ministra Gospodarki w sprawie szczegółowych zasad przyznawania ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla i wypłacania tego ekwiwalentu oraz zasad refundowania kosztów deputatu węglowego i rent wyrównawczych z dnia 30 kwietnia 1999 r. (Dz.U. Nr 42, poz. 427) wskazując, że ekwiwalent przysługuje od dnia 1 stycznia 1999r. (k. 60 akt rentowych). Decyzją z dnia 30 listopada 1999r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. podjął wypłatę ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla od dnia 1 stycznia 1999r. podając, że czyni to na podstawie w/w rozporządzenia z dnia 30 kwietnia 1999r. C. D. do dnia 1 marca 1999r. pobierał rentę górniczą, a od dnia 1 marca 1999r. emeryturę górniczą (decyzje k. 54 i 56v.). Jak wynika z decyzji znajdujących się w aktach rentowych, (...) Oddział w S. co miesiąc wypłacał C. D. „ekwiwalent węglowy”. Po zmianie miejsca zamieszkania, C. D. złożył do (...) Oddział w T. wniosek o emeryturę i decyzją z dnia 28 czerwca 2011r. organ rentowy przyznał emeryturę obliczoną na podstawie art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Ekwiwalentu za węgiel nie przyznał (decyzja k. 24). Emeryturę bez tego dodatku wypłacał do dnia śmierci. Prawo do ekwiwalentu pieniężnego od dnia 1 stycznia 2008r. reguluje ustawa o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego z dnia 7 września 2007 r. (Dz.U. Nr 192, poz. 1379), która w art. 12 ust. 1 stanowi, że byłemu pracownikowi kopalni postawionej w stan likwidacji przed dniem 1 stycznia 2007 r., uprawnionemu do bezpłatnego węgla, który uzyskał emeryturę lub rentę przed tym dniem, jest wypłacany przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, oprócz emerytury lub renty, ekwiwalent pieniężny. Natomiast w ust. 5 stanowi, że byłemu pracownikowi kopalni postawionej w stan likwidacji przed dniem 1 stycznia 2007 r., uprawnionemu do bezpłatnego węgla, który uzyskał rentę przed dniem wejścia w życie ustawy i który po dniu 31 grudnia 2006 r. uzyska emeryturę, jest wypłacany przez ZUS, oprócz emerytury, ekwiwalent pieniężny. Stosownie zaś do art. 27 przepisy art. 12, art. 26 ust. 1 pkt 4 i ust. 5 oraz przepisy wydane na podstawie art. 15 stosuje się do ekwiwalentów pieniężnych przyznanych i wypłacanych przez ZUS na podstawie ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych (Dz.U. Nr 162, poz. 1112) oraz ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w latach 2003-2006 (Dz.U. Nr 210, poz. 2037). Prawo zmarłego do ekwiwalentu pieniężnego za węgiel uznał organ rentowy przyznając ubezpieczonej ten ekwiwalent jako dodatek do renty rodzinnej. Podstawę prawną nabycia przez ubezpieczoną ekwiwalentu pieniężnego stanowi powołana wyżej ustawa z dnia 7 września 2007r. ustawa o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego z dnia 7 września 2007 r., która w art. 12 ust. 7 stanowi, że ekwiwalent pieniężny przysługuje również osobie, która po dniu wejścia w życie ustawy uzyska prawo do renty rodzinnej po emerycie lub renciście, który pobierał ekwiwalent pieniężny wypłacany przez ZUS. Szczegółowe zasady wypłacania ekwiwalentu pieniężnego regulowało natomiast od dnia 8 lipca 2008r. do dnia 29 czerwca 2016r. rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i wykorzystania dotacji budżetowej przeznaczonej na finansowanie ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla, bezpłatnego węgla w naturze oraz rent wyrównawczych z dnia 27 czerwca 2008 r. (Dz.U. Nr 118, poz. 753), a od dnia 30 czerwca 2016r. Rozporządzenie Ministra (...) w sprawie dotacji budżetowej przeznaczonej na finansowanie ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla oraz rent wyrównawczych z dnia 27 czerwca 2016 r. (Dz.U. z 2016 r. poz. 931). W obu tych rozporządzeniach treść § 5 ust. 5 regulującego wypłatę ekwiwalentu pieniężnego jest taka sama i brzmi „w przypadku przyznania renty rodzinnej po emerycie lub renciście, ekwiwalent przysługuje po upływie okresu, za który został wypłacony emerytowi lub renciście”. Treść ustawy z dnia 7 września 2007r. i powyższych rozporządzeń prowadzi do jednoznacznego wniosku, że ekwiwalent pieniężny za węgiel wypłacany był zmarłemu C. D. z mocy prawa, bez jego wniosku (wskazują też na to akta rentowe zmarłego). W przypadku zaś G. D., uprawnionej do renty rodzinnej po emerycie pobierającym ekwiwalent pieniężny, ust. 5 art. 12 także nie wymagał żadnego wniosku. Ekwiwalent pieniężny przysługiwał jej bowiem po upływie okresu, za który został wypłacony emerytowi, co w stanie faktycznym sprawy oznacza, że powinien być naliczony przez ZUS z urzędu decyzją od dnia nabycia prawa do renty rodzinnej. Trafnie Sąd Okręgowy ustalił, że ustawa o emeryturach i rentach z FUS wymienia świadczenia, do których ma zastosowanie i pośród nich nie ma dodatku w postaci ekwiwalentu pieniężnego za węgiel. Oznacza to, że zamiarem ustawodawcy nie było poddanie przedmiotowego świadczenia regulacjom wynikającym z ustawy emerytalnej. Prawo do przedmiotowego świadczenia zostało unormowane w odrębnej ustawie, tj. ustawie o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego z dnia 7 września 2007 r., czyli w akcie prawnym spoza zakresu prawa ubezpieczeń społecznych, co nie uzasadnia możliwości analogicznego stosowania w sprawie o ekwiwalent pieniężny przepisów o emeryturach i rentach z FUS. Pominięcie ekwiwalentu pieniężnego przy przyznaniu renty rodzinnej G. D. stanowiło błąd organu

rentowego. W przypadku jednak tego błędu nie ma zastosowania art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 4 czerwca 2019r., III AUa 1130/18, niepubl.; wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 7 marca 2018r., III AUa 1256/17, L.; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 22 lutego 2019r., III AUa 1839/18, Internetowy Portal Orzeczeń). Ustawa z dnia 7 września 2007r., jak również cytowane powyżej rozporządzenia z dnia z dnia 27 czerwca 2008 r. i z 27 czerwca 2016 nie zawierają bowiem przepisu analogicznego do art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej, ani też odesłania do tego przepisu, uprawniającego do ograniczenia wypłaty ekwiwalentu pieniężnego do trzech lat wstecz w przypadku błędu organu rentowego. Jedyne odesłanie do przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS znajduje się w § 6 rozporządzeń, który stanowi, że przy dochodzeniu zwrotu nienależnie pobranego ekwiwalentu przepisy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, dotyczące dochodzenia zwrotu nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych, stosuje się odpowiednio. Ekwiwalent pieniężny jest wypłacany z dotacji budżetowej (art. 12 ust. 10 ustawy z dnia 7 września 2007r.), czyli stanowi świadczenie przyznawane z budżetu państwa, a brak odesłania do art. 133 ust. 1 pkt 2 świadczy o braku woli ustawodawcy do stosowania w sprawach o ekwiwalent przepisów ustawy emerytalnej.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 kpc orzekł jak w sentencji.